

НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ БІБЛІЙНИХ ПЕРЕКЛАДІВ: РЕЛІГІЄЗНАВЧА ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ

У статті пропонується дефініція поняття “національна традиція біблійного перекладу”, яке вводить автором у процесі аналізу перекладів Біблії, виконаних на українських теренах, українськими перекладачами, а також українською мовою з часів прийняття християнства і до сьогодні. Розглянуто специфіку, основні характеристики і функції, які виконує українська традиція біблійних перекладів у контексті становлення й розвитку національної духовної культури.

Ключові слова: Біблія, переклад, традиція, національна традиція біблійного перекладу, культура, функція.

Кожний дослідник перекладних текстів, зважаючи на величезний обсяг наявних богословських та світських досліджень, має розробити власну дослідницьку методикку, що вимагає від нього ґрунтовної дефініції об’єкта і предмета дослідження. Оскільки об’єктом нашого дослідження є християнська традиція перекладу Біблії, а його предметом – українська традиція біблійних перекладів, під час роботи над кандидатською дисертацією ми зіштовхнулися з необхідністю визначення базових понять, якими ми оперуємо в процесі вивчення української традиції перекладу Біблії. Ті з них, які є загальноживаними (“переклад”, “біблійний переклад”, “традиція” і суміжні поняття), потребували аналізу через те, що є багатозначними і їх розуміння в різних наукових контекстах суттєво варіюється.

Ті ж терміни, які ми вводимо як нові, мають бути дефінійовані з визначенням їхнього змісту, обсягу та місця в понятійно-категоріальному апараті вітчизняного академічного релігієзнавства.

Метою статті є обґрунтування доцільності введення в релігієзнавчу науку терміну “національна традиція біблійних перекладів”, визначення його сутності, обсягу та функцій в широкому соціокультурному контексті.

Почнемо з розгляду базового для нашого дослідження поняття “переклад”, яке є принциповим в контексті авторської методології. Французький перекладач і теоретик перекладу Є. Карі пояснює перипетії у визначеннях перекладу в такий спосіб: “Поняття перекладу, насправді, дуже складне, і не тільки тому, що в наш час воно набуло дивовижного різноманіття, але також тому, що воно безупинно змінювалося протягом сторіч. Можливо, саме це утрудняло роздуми багатьох авторів, які, погоджуючись із думками попередників або заперечуючи їх, не помічали, що не завжди говорили про одне й те саме” [11, с. 81].

Спираючись на дефініцію Н. К. Грабовського [4, с. 9], ми узагальнили основні підходи щодо визначення поняття перекладу, існуючі в сучасній лінгвістиці. Отже, переклад – це:

- мовний твір у його співвідношенні з оригіналом (А. В. Федоров, Я. І. Рецкер);
- вираження того, що було вже виражене засобами іншої мови, перевираження (М. Ледерер);
- процес міжмовної та міжкультурної комунікації (А. Д. Швейцер);
- комунікація з використанням двох мов, контакт мов, явище білінгвізму (Р. К. Міньяр-Белоручев, Ж. Мунен);
- вид мовної діяльності, у якому подвоюються компоненти комунікації (Р. К. Міньяр-Белоручев);
- двофазний процес, тому що він розпадається на дві частини, на два моменти (А. В.

Федоров, А. Д. Швейцер);

– міжмовна трансформація (Л. С. Бархударов);

– вид словесного мистецтва; мистецтво, засноване на науці (Ж. Мунен, В. С. Виноградов).

Що ж таке біблійний переклад? Як не дивно, в безлічі біблеїстичних публікацій дуже важко віднайти його ґрунтовне визначення. Найпоширенішими є визначення, сходне з тим, яке наводить О. Мень у Біблійологічному словнику: “Переклади біблійні – це переклади Святого Письма з оригінальних мов (єврейська, грецька і арамейська) мовами народів світу” [6]. А дали численні енциклопедій і довідники наводять основні події історії біблійного перекладу.

Виходячи з цього визначення, яким ми користуватимемося в якості робочого, основною мовно-сисловою колізією перекладу Біблії як сакрального тексту є пошук адекватного еквівалента словам сакральної мови в мовах профанних, спроба віднайти еквівалент Слово Божому в мові людської.

Виходячи з логіки загальноприйнятих визначень поняття біблійного перекладу, спробуємо зробити дефініцію понять “традиція біблійного перекладу” й “національна традиція біблійного перекладу”. Для цього проаналізуємо термін “традиція”.

Враховуючи множинність визначень традиції, не зовсім ідентичне тлумачення як змісту, так і обсягу цього поняття, ми намагаємося не дати ще одну його дефініцію, а у виявленні можливих підходів до інтерпретації її сутності, обґрунтувати адекватне його застосування в контексті власних дослідницьких завдань.

Як зазначає Академічний тлумачний словник української мови, “традиція – досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки і т. ін., що склалися історично і передаються з покоління в покоління; звичайна, прийнята норма, манера поведінки, усталені погляди, переконання когось; узвичаєння, узвичаєність, неписаний закон” [7, с. 2]. “Традиція є складником культури, який постає в далекому чи близькому минулому, але оцінюється в сьогоденні у своїй функціональній чи ритуальній площині” [8].

Представляється історіософськи вдалим визначення знаного польського філософа Є. Шацького: “Традиція не тотожна історичній свідомості, але являє собою особливий її різновид, пов’язаний з перетворенням неоднозначних фактів минулого в однозначні цінності сучасності”. Традиція характеризує зв’язок сьогодення й минулого, виступаючи свого роду посередником між сучасністю й минулим, механізмом збереження й передачі зразків, прийомів і навичок діяльності. “Традиція – це зразки відчуттів, мислення та поведінки, які з огляду на дійсною чи уявної приналежність до громадському спадщини групи оцінюються її членами позитивно чи негативно” [9, с. 359]. Під “групами” тут у першу чергу розуміються етноси чи нації. Поняття традиція, і традиційність ми використовуємо, коли хочемо пояснити збереження і повторення певних структур поведінки, зразків мислення кількома поколіннями (чи ще більшому часовому проміжку) у межах даного середовища та у певних групах чи регіонах” [12, с. 131].

“Поняття національна традиція... покликане виявити сутність, що відрізняє і характеризує кожен народ як деяку межпоколінну спільність і включає у собі усвідомлення її місії у культурі” [10, с. 17]. Основою будь-якої національної культури є система звичаїв, традицій, ритуалів, які виступають у ролі етнічних стереотипів, що пронизують усі сфери життя народу.

Традиція (від лат. *traditio* – передача) – це елементи культури, що склалися історично та передаються від покоління до покоління, зберігаються протягом тривалого часу. Традицію можуть утілювати певні суспільні інституції, норми поведінки, цінності, ідеї, звичаї, обряди і т. д. Поняття стилю і традиції іноді вживаються щодо формально (зовнішньо) схожих

феноменів. Саме в цьому сенсі ми можемо говорити про наявність певного національного, зокрема, українського, стилю перекладів Біблії, який фіксується навіть в перекладах, виконаних на українських теренах церковнослов'янською мовою.

С. Арутюнов підкреслював, що поняття традиції слід обмежити “лише тією частиною культури, яка більш-менш постійно відтворюється в суспільній свідомості й суспільній поведінці й передається через останню, і не включати сюди ту частину культури, яка екстеріоризована й з'являється звідти лише “ у міру потреби” [1, с. 97]. Це зауваження актуальне саме для традиції перекладу Біблії, яка існує, постійно відтворюючись у християнстві при зміні поколінь і народів, що до неї звертаються.

Принципово важливим для нас є висловлення Г. Гегеля про те, що “традиція не є нерухливою статуєю, вона живаючи й росте подібно могутньому потоку”, при цьому успадковане “є душею кожного наступного покоління, його духовною субстанцією, що стала чимось звичним, його засадами, забобонами й багатством” [3, с. 10-11]. Це висловлювання є вичерпною характеристикою специфіки буття Біблії в національній культурі християнського народу і не тільки християнського, оскільки переклад Біблії будь-якою національною мовою, за свідченням історії, є, поза сумнівом, визначним явищем в культурі цієї нації.

Загальновизнано, що традиція – це соціально-культурний феномен, явище духовного життя суспільства, важливіший елемент суспільної й національної свідомості. В понятті “культурна традиція” термін “культура” позначає власне феномен, а “традиція” – механізм її формування, трансмісії, функціонування. Традиція – це мережа (система) зв'язків сьогодення з минулим, причому за допомогою цієї мережі відбувається певний відбір, стереотипізація досвіду й передача стереотипів, які потім знову відтворюються. Ототожнення понять “культурна традиція” та “спадщина”, на наше переконання, вимиває з культури її творчий аспект, тому ми принципово визначаємо корпус наявних українських перекладів Біблії не як “спадщину”, а саме як “традицію”.

Національна традиція біблійного перекладу, що є інтегративним фактором, містить у собі всі без винятку прийняті в етносі стереотипи, що виражають соціальний досвід, який акумулюється, відтворюється в різних групах віруючих і невіруючих. Отже, поняття “культура” ширше, ніж поняття “культурна традиція”, тому що культура містить у собі також сферу індивідуальної культури, стереотипи й інновації, які лише потенційно здатні трансформуватися в традицію.

Якщо духовна культура – специфічний спосіб людської діяльності, то національна традиція біблійного перекладу виражає один з істотних механізмів, за допомогою яких здійснюється ця діяльність. Для того, щоб цей механізм міг функціонувати, накопичений досвід повинен бути актуалізований і матеріалізований в процесі створення нових перекладів Біблії. І лише в цій перетвореній новій якості національні традиції біблійних перекладів з'являються у вигляді реально функціонуючих способів діяльності. Саме тому національна традиція біблійного перекладу присутня й діє на всіх історичних стадіях розвитку національної духовної культури й у всіх сферах духовного життя суспільства.

Якщо національну традицію біблійного перекладу як етно-культурний феномен розглядати максимально узагальнено, то її правомірно співвіднести з таким поняттям як “культурна пам'ять”. Однак поняття “культурна пам'ять” не охоплює національну традицію біблійних перекладів як явище духовної культури цілком, тому що при цьому не береться до уваги момент відтворення, а висувається на перший план збереження, утримання. Але без відтворення немає національної традиції біблійного перекладу. Звичай використовувати в якості сакральної певну мову - це елемент духовної культури нації, що склався в рамках певної релігійної ситуації й виступає в її рамках елементом соціальної регуляції. Коли ж цей звичай передається наступним поколінням, набуває статусу в рамках нової релігійної

ситуації, він стає традиційним явищем. Тобто, на відміну від звичаю, переданого від покоління до покоління в рамках окремої релігійної чи соціо-культурної ситуації, національна традиція біблійного перекладу завжди пов'язана із трансляцією від епохи до епохи, від одного типу цивілізації до іншого.

Переклад Біблії національною мовою є, як правило, окремим видом релігійної діяльності, отже, як будь-якому виду релігійної діяльності процесу перекладу сакральних текстів притаманна певна ритуальна складова. Ритуал можна визначити як складну, історично мінливу, поліфункціональну систему соціально санкціонованих форм символічної поведінки, підпорядкованих певним завданням суспільства, збагнення яких можливо лише за допомогою здійснення самого ритуалу. На нашу думку, релігійний ритуал – ще більш формалізована поведінка або дія, що має насамперед символічне значення, що сприяє зміцненню зв'язків або між постійними членами релігійної громади, або у взаємодії між релігійними громадами, тому якщо національна традиція біблійного перекладу означає одну з функцій людської (і релігійної) діяльності – функцію наступності досвіду поколінь, то звичай означає спосіб реалізації цієї функції національною традицією біблійного перекладу, а ритуальні дії, якими процес перекладу може супроводжуватися – це, по суті, частина звичаю, як би його “одяг”. Таким ритуалом, наприклад, постає обов'язкове отримання перекладачем офіційного благословіння церковної ієрархії на здійснення перекладу Біблії і наступне благословіння тексту перекладу перед його масовим розповсюдженням.

Загальновідоме визначення категорії “наступність” майже зливається з поняттям “традиція” і ці поняття не відділені друг від друга скільки-небудь чітко. Вони то взаємозамінюються, то протиставляються, але без якогось ясного обґрунтування. Наступність, на нашу думку, є основною характеристикою національної традиції біблійного перекладу. Очевидно, розмежування цих категорій все ж таки необхідно. Якщо вживати терміни зі суворою точністю, то “наступність” має своїм предметом тільки системи й механізми передачі історико-культурного досвіду безвідносно до його змісту. “Традиція” – більш широке поняття, яке, поряд з формами й характером динаміки культури, має на увазі й конкретний зміст її проявів, якісь ідеї, напрямки, школи, імена і т.д. Отже, ми можемо говорити про наступність в українських перекладах Біблії, але використання терміну “національна традиція біблійного перекладу”, на наше переконання, є більш коректним.

Оскільки пам'ятки національної традиції біблійного перекладу є найяскравішою частиною української культурної спадщини, розглянемо її в цьому контексті. Під національною “культурною спадщиною” у широкому сенсі часто розуміється сукупність зв'язків, відносин і результатів матеріального й духовного виробництва нації в минулі історичні епохи. В контексті даного дослідження у вузькому сенсі - сукупність релігійних цінностей, що дісталися українству від минулих епох, які критично засвоюються, розбудовуються й використовуються у контексті конкретно-історичних завдань сучасності, відповідно до об'єктивних критеріїв суспільного прогресу нації.

Освоюючи спадщину національної традиції біблійного перекладу, ми повинні ґрунтуватися на чіткому розумінні діалектики культурно-історичного процесу, тобто розуміти той факт, що освоєння спадщини не означає її мертве зберігання, тому що “зберігати спадщину – не значить обмежуватися спадщиною”. Зберігання й спадкування національної традиції біблійного перекладу не рівносильне її збереженню як абсолютного, самоцінного й самодостатнього надбання минулого. Закономірний висновок про те, що національна традиція біблійного перекладу на відміну від релігійно-літературної текстової спадщини українських біблійних перекладів – це діючий процес освоєння, варіювання й розвитку цієї спадщини. Цей процес може бути відносно коротким або дуже довгим, дискретним або безперервним, але він завжди мінливий, динамічний і розгорнутий у часі.

Наблизитися до визначення національної традиції біблійного перекладу допомагає виявлення сутнісних характеристик даного багатозарядного релігійно-культурного явища. У числі основних властивостей національної традиції біблійного перекладу найбільш очевидними, на наш погляд, є повторюваність і стійкість. Повторюваність національних традицій біблійного перекладу, їх постійне відтворення й оновлення в перекладацькій діяльності людей сприяє збереженню й стабілізації прихованої в них духовно-культурної спадщини. Завдяки повторюваності національних традицій біблійного перекладу, нові покоління отримують можливість краще засвоїти їхній зміст, долучитися до моральних і духовних цінностей християнства. У національній традиції біблійного перекладу вона виявляється специфічно – як прагнення до збереження й відтворення незмінного сакрального тексту Божественного Одкровення. Навіть релігійні забобони, пов'язані з Біблією, міцно тримаються, переходять від покоління до покоління, впливаючи на сучасний спосіб життя віруючих.

Стійкість національної традиції біблійного перекладу багато в чому залежить від її давнини, як і від давнини існування соціальних та релігійних фактів, на яких вона заснована. “Люди інтуїтивно довіряють давнині. Якщо якісь форми життя, норми поведінки або суспільні інститути мають тривалу історію, то для багатьох людей одного цього факту вистачає, щоб ставитися до них повагою. Значення давнини пояснюється не стільки часовим фактором тривалості існування, скільки тим, що всяка давнина має свої соціальні підвалини” [2, с. 19]. Давнина передбачає, що збережене явище духовної культури пододало з часів свого виникнення безліч труднощів, пройшло випробування на життєздатність. Давнина перекладу Біблії – це запас людського досвіду знань, накопичених і збережених протягом тривалого часу.

Масовість – ще одна з істотних ознак національної традиції біблійного перекладу. Широта розповсюдження богословських ідей, конфесійних поглядів, релігійних почуттів, навичок біблійного перекладу залежить від їхньої суспільної значимості, від глибини вираження ними національних духовних інтересів. Жодні з цих ознак сама по собі не визначає автоматично сучасного значення національної традиції біблійного перекладу, але їх сукупність здатна адекватно визначити їхню сутність.

Можна виокремити принципи, на основі діють національні традиції біблійного перекладу: принцип збереження, який є фундаментальним для світу природи, і для духовного життя суспільства, включаючи в тому числі й таку характеристику, як наступність у розвитку суспільства. Ми поділяємо точку зору Є. Маркаряна, який характеризує традицію з позиції статичності або динаміки, висуваючи на перший план критерій часу (тривалість дії традиції), але, спираючись на “коефіцієнт актуалізації” усього попереднього досвіду [5, с. 80].

Використовуючи категорії “національна традиція біблійного перекладу” і “національна культурна традиція”, ми маємо на увазі, що в самому загальному змісті традиція – свого роду особлива характеристика культури, а поняття “традиція” і “культурна традиція” досить синонімічні, тому що поза культурним полем традиція існувати не може. Тому, говорячи про функції національної традиції біблійного перекладу, ми насамперед маємо на увазі її культурні функції в національному контексті.

Розглянемо в узагальненому вигляді функції національної традиції біблійного перекладу в житті українських християн і української культури загалом.

Величезне значення національної традиції біблійного перекладу в процесі виникнення й збереження національної духовної культури, її здатність відтворювати закріплені в ній зразки минулого, цінності й змісти всієї сукупної життєдіяльності в мінливих умовах соціально-релігійного буття нації, можливість відродження за допомогою традиції забутого,

але настільки необхідного для легітимації нового суспільства християнського світогляду, – усе це виявляє поліфункціональний характер національної традиції біблійного перекладу. Грунтуючись на сучасній методології дослідження культури й традиції, як її складової [2, с. 20], ми виділили наступні функції національної традиції біблійного перекладу:

- інформаційно-комунікативну;
- регулятивно-нормативну;
- аксіологічну;
- функцію соціалізації особистості (людинотворчу);
- емоційно-психологічну;
- інноваційну;
- інтегруючу;
- пізнавальну;
- виховну.

Підставою виділення цих функцій є, по-перше, те, що вони виявляються практично у всіх формах суспільного життя сучасних українських християн, по-друге, дані функції національної традиції біблійного перекладу відрізняються масштабом впливу на життя вірян і значенням для суспільної духовної культури і моральності.

Найважливішою функцією національної традиції біблійного перекладу є інформаційно-комунікативна. Національна традиція біблійного перекладу є свого роду додатковим інструментом, за допомогою якого національна культура “кодує” світ духовних явищ і допомагає передавати сакральну релігійну інформацію через часи й простір. Вона створює умови для її зберігання, нагромадження, систематизації. Кожна конфесійна спільнота в рамках християнства як світової релігії формує свій комплекс релігійних традицій і норм, зашифрованих у певній предметно-знаковій формі, що забезпечує їхнє розуміння віруючими, організує необхідну для єдності спільноти соціальну поведінку, створює пануючий тип християнського світовідчуття, і в той же час зводить перешкоди в системі комунікативних відносин з іншими конфесіями та релігіями.

Регулятивно-нормативна функція національної традиції біблійного перекладу в різних сферах релігійного буття й християнської діяльності виявляється специфічно, відрізняється своєрідними рисами. Це залежить як від характеру тієї або іншої життєвої сфери, до якої віруючий намагається “прикласти” змісти біблійного тексту, так і від того, якою мірою традиційне виступає монопольним регулятором у різноманітних формах і типах суспільних відносин в релігійній сфері. В історії більшості християнських країн прослідковується зростання значимості регулятивної функції національної традиції біблійного перекладу від епохи до епохи внаслідок ускладнення зв'язків і відносин індивідуального й суспільного, особистісного й колективного в християнстві, поглиблення глобальної тенденції до збільшення різноманіття всіх форм релігійного життя суспільства.

Скоріше за все, ця тенденція при всіх можливих перипетіях, непередбачених поворотах релігійного життя християнського світу збережеться в найближчому майбутньому, навіть якщо вона не буде явно артикульована, а залишаться в імпліцитному стані. Впливаючи на різноманітні процеси й відносини пов'язані з життям суспільства через текст Біблії як найбільш читаної в світі книги, національні традиції біблійного перекладу фіксують порядок і правила соціальної поведінки, оскільки біблійні тексти служать моделлю, яка орієнтує людей на те як будувати відносини на міжособистісному рівні, як поводитися стосовно суспільства, тієї або іншої соціальної групи, аж до контактів на міжнародному рівні. У цьому плані ми акцентуємо увагу на загальноцивілізаційній і гуманістичній ролі біблійної традиції, надання їй пріоритетного значення.

Сутність аксіологічної функції полягає в тому, що національні традиції біблійного

перекладу можуть розглядатися і як джерело особливого роду цінностей, прийнятих й підтримуваних національною соціальною системою. У цьому випадку біблійні тексти використовуються як коди, щоб утримати націю на певній лінії розвитку, яка обрана історією. Релігійні системи цінностей завжди протистоять дестабілізуючим ефектам, породженим самою соціальною системою. Біблійні цінності більшість людства беззаперечно відносить до справжніх цінностей. Ці цінності відповідають інтересам більшості, сприяють стабільності суспільства, створенню умов для існування кожної людини. Тому вони набувають значення справжніх фундаментальних соціально-моральних цінностей.

Національна традиція біблійного перекладу акумулює в своїх текстах соціально-значимі регулятиви індивідуальної діяльності тобто виконує людинотворчу функцію, сприяє соціалізації особистості. Фокусуючи творчі зусилля особистості в єдиному значеннєвому центрі, що спирається на досвід духовно-практичної діяльності християн, так, що ці зусилля набувають загальнозначущого характеру, національна духовна традиція виступає у певному сенсі становим хребтом творчості народу, оскільки вона незамінна у функції соціокультурного посередника між індивідом і суспільством, між суспільними групами і поколіннями: вона вибудовує світ культури даного народу й даної епохи як специфічне, неповторне, ментально цілісне духовно-значеннєве утворення. Таким чином, будучи одним з найголовніших способів наступності культури й одночасно будучи засобом соціалізації особистості, національна традиція біблійного перекладу сприяє реалізації діалогічного задуму, суть якого передбачає таке існування в культурі, коли спілкування з іншою людиною є в той же час спілкуванням із самим собою як “людиною культури”, тобто традиція у двох відносинах – у якості умови формування культури особистості й у якості передумови комунікації культур (а рівно й індивідів у світі культури) – гарантує безперервність існування культури в єдиному, причому саме “сьогоднішньому” часовому просторі у формі діалогу багатьох культур (у тому числі минулої й майбутньої культури), у ході якого кожна культура реалізує себе подібно окремої, самобутньої й невичерпної особистості.

Немаловажну роль у розвитку культури відіграє інноваційна функція національної традиції біблійного перекладу. Йдеться про стабілізуючу й інноваційну функції національної традиції біблійного перекладу, що є механізмом не тільки успадкування, але й розвитку культури. Перша націлює суспільство на збереження й укорінення відомих установлень культури, легітимуючи їх зміст посиленням на факт їх існування в минулому; а друга – забезпечує вирішення творчих завдань за допомогою змістовного перетлумачення успадкованих стереотипів дії в межах твердих і незмінних формальних схем. Ця функція національної традиції біблійного перекладу найяскравіше проявляється в розвитку національної мови, фіксації її високих зразків і кращих виявів в перекладах Біблії, де в рамках усталеного змісту яскраво проявляється синтез мовних новацій та усталених національних літературних норм.

Інтегруюча функція полягає в тому, що національна традиція біблійного перекладу поєднує людей у їхньому світобаченні, допомагає дотримуватися єдиного, духовно легітимізованого погляду на події і явища. Ефективність цієї функції залежить від рівня розвитку суспільства, структури суспільних зв'язків і відносин, культурного стану. Критична роль біблійних перекладів зводиться до того, що вони постають певною “точкою відлику” в аналізі й оцінці процесів індивідуального й суспільного життя, дозволяє виявляти відносно неї дійсні плюси й мінуси, знаходити ті аспекти, які мають громадський інтерес, орієнтувати на усунення негативних боків, підкреслювати соціальне значення усього позитивного з метою його повторення, тиражування.

Функції національної традиції біблійного перекладу знаходяться між собою у відносинах взаємодоповнення – кожна функція, виявлена в тому або іншому моменті дії

традиції, передбачає присутність інших функцій.

Таким чином, національні традиції біблійного перекладу як сукупний досвід духовної діяльності попередніх поколінь в країнах християнського світу можуть давати суспільству основи духовного оновлення, вектори його конструктивного функціонування й розвитку. Руйнівне ставлення до історичної спадщини є ознакою духовної незрілості, забуття національних і загальнолюдських цінностей приводить до розриву між минулим і сучасністю, до втрати досвіду, знань, умінь, навичок, звичаїв, накопичених часом.

Література:

1. Арутюнов С. А. Обычай, ритуал, традиция / С. А. Арутюнов // Советская этнография. – 1981. – № 2. – С. 97.
2. Батура А. А. Традиция как философско-культурологическая категория и ее социально-адаптационные функции : автореф. дис. канд. филос. н., 24.00.02. – историческая культурология / А. А. Батура. – Краснодар, 2000. – 22 с.
3. Гегель Г.-Г. Сочинения / Г.-Г. Гегель. – Т. 9. – М., 1932. – С. 10-11.
4. Грабовский Н. К. Теория перевода / Н. К. Грабовский. – М. : Изд-во МГУ, 2007. – 544 с.
5. Маркарян Э. С. Узловые проблемы теории культурной традиции / Э. С. Маркарян // Советская Этнография. – 1981. – № 2. – С. 64-98.
6. Мень А. Переводы Библейские [Электронный ресурс] / Александр Мень // Библиологический словарь. – Доступ до тексту : <http://enc-dic.com/men/Perevod-bibleskie-1122.html>.
7. Традиція // Словник української мови (Академічний тлумачний словник 1070-1980) : в 11 томах. – Т. 10. К., 1979. – С. 2
8. Традиція // Словopedia: Енциклопедія політичної думки [Електронний ресурс] – Доступ до тексту : <http://slovoopedia.org.ua/40/53410/261353.html>
9. Шацкий Е. Традиция. Обзор проблематики // Ежи Шацкий. Утопия и традиция : пер с польск. / общ. ред. и послесл. В. А. Чаликовой. – М. : Прогресс, 1990. – 456 с. – С. 359.
10. Яковлева Л. В. К вопросу национальной традиции в философии / Л. В. Яковлева // Человек. Общество. Культура. – Тула : Изд-во ТГУ, 1998. – С. 14-21.
11. Cary E. Comment faut-il traduire? / E. Cary. – Lille : Presses universitaires de Lille, 1986. – 245 p.
12. Zouhar J. Minulýkonecstoletí / Jan Zouhar // Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 331 – Brno : Masarykova univerzita, 2000. – S. 129-142.

Мороз Ю. А. Национальная традиция библейских переводов: религиозоведческая дефиниция.

В статье предлагается дефиниция понятия “национальная традиция библейского перевода”, которое вводится автором в процессе анализа переводов Библии, выполненных на украинском языке, а также на украинских территориях или, украинскими переводчиками со времен принятия христианства и до современности. Рассмотрена специфика, основные характеристики и функции, которые выполняет украинская традиция библейских переводов в контексте становления и развития национальной духовной культуры.

Ключевые слова: Библия, перевод, традиция, национальная традиция библейского перевода, культура, функция.

Moroz Y. A. National Tradition of Bible Translations: the Religious Studies Defenition.

The article proposes the concept of “national tradition of biblical translation,” which is introduced by the author in the process of analyzing the translations of the Bible, made on Ukrainian territory, translator sand also in the Ukrainian language since the adoption of Christianity to the present. The author analyzes the specifics, the main characteristics and the functions performed by the Ukrainian tradition of Bible translations in the context of formation and development of national spiritual culture.

Keywords: Bible, translation, tradition, national tradition of biblical translation, culture, function.